

باورهای بنیادین در اسلام و مسیحیت

به کوشش حسین نوری

کتاب‌دانشجو

— باورهای بنیادین در اسلام و مسیحیت —

به کوشش حسین نقوی

ناشر: انتشارات کانون اندیشه جوان

طراح جلد: آرزو آقاباباییان

چاپ اول: ۱۳۹۴

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

کانون اندیشه جوان

سرشناسه: نقوی، حسین، ۱۳۵۴- گردآورنده.

عنوان و نام پدیدآورنده: باورهای بنیادین در اسلام و مسیحیت / حسین نقوی.

مشخصات نشر: تهران: کانون اندیشه جوان، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۱۸۷ ص.

قیمت: ۱۲۰۰۰ ریال شابک: 9 600-159-211-9

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا.

یادداشت: کتابنامه. یادداشت: نمایه.

موضوع: اسلام و مسیحیت — مطالعات تطبیقی.

موضوع: اسلام و مسیحیت — مقاله‌ها و خطابه‌ها.

رده‌بندی کنگره: BP۲۲۷/۳/۵۷ ب۲ ۱۳۹۴

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۴۷۳

شماره کتابشناسی ملی: ۳۹۱۶۱۶۸

تهران: تقاطع بزرگراه شهید مدرس و خیابان شهید بهشتی، پلاک ۵۶

تلفن: ۸۸۵۰۵۴۰۲ - ۸۸۵۰۳۳۴۱

همه حقوق محفوظ است

فهرست

پیشگفتار.....	۱۱
مقدمه.....	۱۳
فصل اول: قرآن و عمر دین.....	۱۹
مقدمه.....	۱۹
وحی یا الهام.....	۲۰
تدوین کتاب مقدس و قرآن کریم.....	۲۲
اعتبار سندی قرآن کریم و کتاب مقدس.....	۲۴
نقادی کتاب مقدس و قرآن کریم.....	۲۶
عدم تحریف قرآن کریم و تحریف کتاب مقدس.....	۲۷
تحدی (هماورد طلبی) قرآن و عدم تحدی تورات و انجیل.....	۲۹
جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....	۳۱
کتابنامه.....	۳۱
فصل دوم: توحید در اسلام و مسیحیت.....	۳۵
مقدمه.....	۳۵
توحید در اسلام.....	۳۸

۳۹	توحید در مسیحیت
۴۱	تثلیث در مسیحیت
۴۵	نقد و بررسی تثلیث از منظر اسلامی
۵۱	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۵۳	کتابنامه
۵۹	فصل سوم: نبوت در اسلام و مسیحیت
۵۹	مقدمه
۵۹	وحی در اسلام و مسیحیت
۷۱	نبوت در اسلام و مسیحیت
۷۱	الف) چارچوب پیامبری
۷۱	ب) عصمت پیامبران
۷۱	ج) وجود تاریخی پیامبران
۷۲	وجود تاریخی پیامبر اسلام ﷺ و حضرت عیسی
۷۵	د) جهانی بودن یا نبودن رسالت حضرت موسی و عیسی و پیامبر اسلام ﷺ
۷۶	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۷۹	کتابنامه
۸۳	فصل چهارم: شریعت در اسلام و مسیحیت
۸۳	مقدمه
۸۴	تعریف شریعت
۸۵	لزوم شریعت

۸۶	جایگاه شریعت
۸۸	انواع شریعت مسیحی
۸۸	تحولات شریعت در مسیحیت
۸۹	بعضی از احکام شریعت در یهودیت
۹۱	ادامه تحولات
۹۲	دیدگاه حضرت عیسی علیه السلام نسبت به شریعت
۹۵	دیدگاه پولس درباره شریعت
۹۵	پولس کیست؟
۱۰۰	گناه و توبه
۱۰۱	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۱۰۳	کتابنامه
۱۰۷	فصل پنجم: نجات در اسلام و مسیحیت
۱۰۷	مقدمه
۱۰۸	نجات از چه وضعیتی باید حاصل شود؟
۱۰۸	الف) دیدگاه اسلام
۱۰۸	ب) دیدگاه مسیحیت
۱۱۳	نجات چگونه وضعیتی است؟
۱۱۳	الف) دیدگاه اسلام
۱۱۴	ب) دیدگاه مسیحیت
۱۱۷	نجات با چه وسیله‌ای حاصل می‌شود؟

۱۱۷	الف) دیدگاه اسلام
۱۲۰	ب) دیدگاه مسیحیت
۱۲۳	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۱۲۵	کتابنامه
۱۲۹	فصل ششم: موعود در اسلام و مسیحیت
۱۲۹	مقدمه
۱۳۱	ضرورت موعود
۱۳۳	آخرالزمان در مسیحیت
۱۳۳	ماشیح
۱۳۵	الف) ماشیح موعود
۱۳۵	ب) نام‌های ماشیح موعود
۱۳۶	ج) ویژگی‌های ماشیح موعود
۱۳۸	د) نشانه‌های ظهور ماشیح
۱۳۹	ر) روزگار ماشیح موعود
۱۴۰	عیسی مسیح‌ای موعود
۱۴۱	اخبار وحشتناک آخرالزمان
۱۴۳	بازگشت مسیح
۱۴۵	داوری
۱۴۶	هزاره‌گرایی و توقیت
۱۴۷	اسلام و موعود آخرالزمان

۱۴۸	آسیب‌شناسی مسئله انتظار
۱۴۹	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۱۵۱	کتابنامه
۱۵۵	فصل هفتم: معاد در اسلام و مسیحیت
۱۵۵	مقدمه
۱۵۷	اهمیت مرگ و ماهیت آن
۱۵۹	ضرورت معاد و آیات پس از مرگ
۱۶۱	قیامت و رستاخیز بزرگان
۱۶۷	داوری
۱۶۸	پاداش و کیفر
۱۶۹	بهشت
۱۷۱	جهنم
۱۷۲	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۱۷۵	کتابنامه
۱۷۷	مقایسه و جمع‌بندی
۱۷۸	فهرست آیات
۱۸۷	نمایه اعلام

پیشگفتار

کتاب حاضر مجموعه مقالاتی است با موضوع مطالعه تطبیقی مباحث بنیادین اعتقادی اسلام و مسیحیت که تعدادی از متخصصان حوزه اسلام و مسیحیت نگاشته‌اند. این تعداد با استناد به منابع دست اول، دیدگاه اسلام و مسیحیت را در موضوعاتی چون تئید، تربیت و عهده‌بندی، وحی، شریعت، نجات، موعود و معاد مقایسه و تحلیل کرده است.

مرکز پژوهش‌های جوان با هدف تعمق و ارتقای معرفت دینی، نخبه‌پروری، ارائه نظام‌واره فکری و معرفی الگوهای رساری برای تسهیل نو فعالیت می‌کند و مفتخر است با ارائه این اثر و آثار همسو سهمی در ترویج، گره‌گشایی و پاسخگویی به اقتضائات و نیازهای فکری، فرهنگی و اجتماعی مخاطب جوان در قلمرو اندیشه اسلامی و نظام جامع دین داشته باشد.

این مرکز در کنار چهار پژوهشکده دیگر پژوهشگاه فرهنگ، اندیشه اسلامی فعالیت دارد. تلاش‌های مؤثر مرکز در قالب گروه‌های علمی «بینش و اندیشه»، «مطالعات فرهنگی و اجتماعی»، «نظام‌ها و مطالعات انقلاب اسلامی»، «اخلاق، تربیت و روان‌شناسی»، «سنت‌های حوزوی و آداب طلبگی» و «ادب و هنر» انجام می‌پذیرد.

سطح کتاب پیش رو دانشجو است؛ مخاطبان «کتاب دانشجو» جوانان دانشجویی هستند که در مقطع کاردانی و کارشناسی تحصیل می‌کنند. این مخاطبان میان هجده تا ۲۶ بهار را به عمر خویش دیده‌اند.

این گروه ضمن تجلیل از آقای حسین نقوی عضو هیئت علمی مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره) در عرضه کتاب باورهای بنیادین در اسلام و مسیحیت، بحمت ارزیابان محترم علمی کتاب آقایان جواد باغبانی و محمد صافی‌نژاد را ارج می‌نهد و آمادگی خود را برای دریافت پیشنهادهای شما خواننده گرامی اعلام می‌دارد.

گروه بینش و اندیشه
مرکز پژوهش‌های جوان

مقدمه

خداوند متعال ادیان توحیدی را برای هدایت انسان، از ابتدای حضور در کره زمین تا زمان رخت‌برستن از آن، فرستاده است؛ پس اگر بشر را از ابتدای حضور در زمین تا زمان رفتن از این کره خاکی مجموعه‌ای واحد تلقی کنیم، خداوند متعال پیام‌های بزرگی را به عنوان مظاهر توحید، اسما و صفات الهی و عبودیت برای هدایت مجموعه انسان‌ها فرستاده است تا به تدریج بشریت را به بلوغ کامل برساند و در دولت یار، انسان‌ها را برای رجعت و قیامت آماده کند؛ بنابراین هدایت انسان مستقیماً از آن خداوند است و پیامبران به مثابه مجری فرمان الهی در صحنه زندگی بشر ایفای نقش می‌کنند. از همین رو انکار هر یک از ۱۲۴ هزار پیامبر کفر به خداوند محسوب می‌شود؛ چراکه با انکار یک پیامبر، منکر مجموعه دستگاه هدایتگری خداوند متعال خواهیم بود.

پس همه ادیان توحیدی در ظرف وجودی و زمان خود دارای یک حقیقت و یک روح یعنی روح توحید هستند و این توحید در نظام تشریع، مانند نظام تکوین و هستی، ساری و جاری است؛ پس به تناسب تفاوت ظرفیت‌ها و استعدادهای امت‌ها و نقش هر امت در واسطه‌گری برای امت‌های دیگر،

پیامبران الهی با مراتب مختلف برای بشر فرستاده شدند تا علاوه بر پاسخ به نیاز هدایتی بشر و به فعلیت رساندن استعداد های هر امت، ظرفیت مجموعه انسان ها را برای قبول هدایت نهایی الهی ارتقا دهند و زمینه بلوغ انسان جهت پذیرش کامل ترین دین ایجاد شود. به حکم عقل، آخرین دین باید سعادت و نجات کامل حقیقی بشر را فراهم کند و بشر را به عقلانیتی برساند که خود را محتاج عدالت، جانی و کاما الهی ببیند که با ظهور منجی و موعود ادیان این نیاز بشر پاسخ داده خواهد شد. این هدایتگری و ظرفیت سازی ادامه می یابد تا سیر هستی به رجعت قیامت بیند.

مجموعه مقالات پیش رو در تلاش برای مقایسه واقعیت ادیان سابق با دین اسلام نیست، بلکه در پی بررسی اثبات در دست ادیان سابق یعنی معارف و کتب مقدس یهودیت و مسیحیت و مقایسه آن با معارف اسلام و قرآن کریم است.

هر دینی باید به سه پرسش اساسی دربارهٔ ساختار، سازمان و هدف اساسی حیات انسان پاسخ دهد که این پاسخ ها اصول دین را تشکیل می دهند. ادیان ابراهیمی (یهودیت، مسیحیت و اسلام) در این زمینه با وجود اشتکات فراوان تفاوت های بنیادینی نیز دارند. مسائلی چون توحید، نبوت، وحی و کتاب آسمانی، احکام و شریعت، نجات و معاد از مسائل بنیادین مربوط به این سه پرسش هستند. از میان این سه دین به اسلام و مسیحیت به دلیل گسترش بیشتر و نیز اهتمام به دعوت و تبلیغ و تقابل ایجاد شده میان مسلمانان و مسیحیان بیشتر توجه نشده است. نوشته حاضر بررسی تطبیقی برای دستیابی به این

پاسخ‌ها در اسلام و مسیحیت است. واضح است که مطالعه تطبیقی روش بسیار مناسبی برای پی‌بردن به نقاط ضعف و قوت و فهم دقیق‌تر این دو دین است.

در این مجموعه، نخست قرآن و کتاب مقدس از لحاظ ویژگی‌های برون‌متنی مقایسه شده‌اند؛ به این دلیل که ابتدا باید اعتبار و مبنای کتاب آسمانی آن دین ثابت شود تا باورهای مبتنی بر آن کتاب حجیت داشته باشد. دلیل دیگر اینکه نویسندگان این مجموعه رویکرد کتاب مقدسی و کلامی دارند، از این رو باید نخست کتاب مقدس هر دو دین بررسی شود.

سه دین ابراهیمی یعنی یهودیت، مسیحیت و اسلام بر توحید تأکید دارند. با این تفاوت که توحید در مسیحیت تثلیثی است و همواره وجود سه اقنوم (پدر، پسر و روح القدس) در یک ذات (ایدها) مطرح است. بیان کلیسا برای آن این است که «تثلیث فراتر از عقل است» تنها باید به آن ایمان آورد. این باور عقل‌ستیز هم در قرآن هم در کلام ائمه علیهم‌السلام و هم در کلام علمای شیعه نقد شده است.

در ادامه بحث مشخص خواهد شد که تفاوت‌های بنیادین میان اسلام و مسیحیت درباره وحی و نبوت وجود دارد. محتوا و الفاظ قرآن از جانب خداست، در حالی که کتاب مقدس دست‌نوشته‌های انسان‌های معاصر در طی قرون متمادی است. بر این اساس، قرآن کریم معجزه است، در حالی که کتاب مقدس این‌گونه نیست. اسلام پیامبران را معصوم معرفی می‌کند، ولی مسیحیت انسان‌های عادی و غیرمعصوم را نیز لایق پیامبری می‌داند.

برای تکامل معنوی انسان وجود شریعت لازم و ضروری است. در اسلام و یهودیت عمل به شریعت شرط رستگاری شمرده شده است، اما در مسیحیت اندکی پس از حضرت عیسی علیه السلام شریعت کنار گذاشته شد. دلیل و عامل حذف شریعت و تحولات آن در مسیحیت، در ادامه بحث، بررسی شده است.

مسئله نجات از سائل بسیار مهم در الهیات است. مؤمنان مسیحی نجات از گناه اوله و انارش را لطف خدا می‌دانند. برای درک این نجات، ایمان به مسیح و انجام کارهای اخلاقی ضروری است؛ اما عمل به شریعت برای مؤمنان مسیحی لازم نیست، زیرا حضرت عیسی علیه السلام فدیة گناهان آنان شده است. از نگاه اسلام، انسان فطرتی پاک دارد که با ایمان و عمل به شریعت می‌تواند به تکامل برسد.

آخرین گام در نجات بشر آمدن منجی است. ویژگی‌های منجی و موعود مسیحی که ریشه در تفکر یهودی دارد و مباحثی از قبیل نام‌ها، ویژگی‌های مسیحا، مشخصات حکومت منجی، نشانه‌های آخرالزمان، دجال و... در ادامه بحث مطرح شده و دیدگاه اسلام درباره موعود آخرالزمان و آسیب‌شناسی مسئله انتظار بیان شده است.

معاد آخرین بحث در این مجموعه است. هر دو دین بر اصل معاد و ضرورت آن تأکید دارند و اصل آن را امری عقلی و دیگر مباحث آن را نقلی می‌دانند. قرآن کریم بر اصل ضرورت معاد تأکید کرده است و حتی به برهان‌های عقلی نیز اشاره دارد؛ اما در کتاب مقدس از استدلال و برهان عقلی

سخنی به میان نیامده است. در مجموع، دیدگاه قرآن کریم در مباحث مربوط به معاد بسیار روشن‌تر و منطقی‌تر است و در مواردی که عقل می‌تواند در آن اظهار نظر کند با نگاه عقلی منطبق‌تر است.

نکته‌ای که پیش از ورود به اصل نوشتار توجه به آن ضروری به نظر می‌رسد این است که از نظر اسلام و قرآن مسلمان باید به تمام پیامبران و فرستادگان الهی و کتاب‌های آسمانی ایمان داشته باشد؛ به این دلیل که خدا، انسان و سنت‌های الهی جای در جهان ثابت‌اند و نباید در اصول و فروع اختلافی باشد. بنابراین، اگر دین آسمانی بر اصالت خود باقی مانده باشند، نباید افتراقات بنیادین داشت باشند. بلکه تنها با پیشرفت انسان‌ها باید نسخه دین نیز پیشرفت کرده باشد. بر این اساس، اشتراکات در ادیان به‌ویژه در ادیان ابراهیمی طبیعی است و باید این‌گونه باشد، ولی افتراقات باید دلیل داشته باشد؛ یا از نسخ ناشی شده است که فقط در فروع و احکام است، یعنی حکمی در دین سابق بوده، در دین بعدی همان حکم است ولی به دلیل تغییر شرایط و پیچیده‌تر شدن زندگی، برخی جهات آن تعدیل شده است؛ یا اینکه افتراق از تحریف و بدعت ناشی شده است که چنین چیزی ممکن است در اصول و فروع رخ دهد. بنابراین خواننده محترم توجه دارد که اشتراکات در این مجموعه مقالات عجیب نیست، ولی افتراقات به‌ویژه در اصول دین باید دلیل داشته باشد.